

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre . . . 6 frt — kr.
 Negyedévre . . . 1 50 »

Helvben nazhoz ordera:
 Egész évre . . . 8 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 frt — kr

Videkre postán szállítva:
 Egész évre . . . 10 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 50 »

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apáca-utca 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, július 4.

A tanügyi kongresszus.

A honfoglalás ezeréves fordulója alkalmából tartott kongresszusok egyikéhez sem fűződött annyi várakozás, mint a magyarországi egyetemi iskola-ügyi kongresszushoz, mely tegnap tartotta megnyitó ülését a kiállítási ünnepélyek csarnokában.

Nemzeti művelődésünk e mozzanata hivatva volt fennen kimagasodni a pártpolitikai s anyagi köznapi érdekek felszine fölött, hogy megvalósítsa azt a nagy igazságot, mely szerint az iskola előkészíti és megalapítja a nemzet jövőjét.

Az előkészületek úgy, mint a megnyitó ülés azonban nem felelt meg a nagy várakozásnak, mert a mai viszonyok között nem is felelhetnek meg.

Csáky Albin gróf óta, aki a közoktatásügyi miniszteriumból radikalizmus számára kortes-tanyát alakított, állami kulturpolitikánk ferde irányba került, mely éppenséggel nem javult Wlassics Gyula miniszterkedése alatt. A nemzet közoktatás ügyének vezérlő elemei a kulturát is pártpolitikai céljaiknak rendelték alá. Még az ifjuság, a nemzet reményének képezése s nevelése sem volt szent előttük: engedelmes eszközöket akartak faragni belőle, nyílt s titkos céljaik előmozdítására, azt tartván szem előtt, hogy akié az iskola, azé a jövő, vagyis az fogja majd a céljai számára idomított serdülő nemzedékkel leigázni Magyarországot.

A szolnoki felekezetenlküli proffesor

és a tanár-egyesület kebelében megkísértett kirohanás a vallásoktatás ellen: ezek csak tünetei az uralkodó rendszernek, csak fölfakadt fekélyei ama ragályos betegségnek, melyet egy ambíciójában csatlakozott miniszter kontárkodása merő bosszúállásból az iskola útján a nemzet testébe beoltott. E fekélyek gyökeresen orvosolhatók volnának, de a betegség maga továbbharapódzik s újabb fekélyeket fakaszt.

A kulturpolitika Magyarországon, amennyiben nem áll a pártpolitika s nemzetközi irányzatok szolgálatában, a rendszertelenségek zagyvaléka, melyen mindegyik miniszter foltozott valamit és rendszeren a másik lerontott, amit az első megindított. Például szolgáljon az országos közoktatásügyi tanács, melyet, Eötvös báró eltöröl, Wlassics visszaállított e végből, hogy személyes okain kívül a közoktatásügyi miniszterium szürke, ködös irodáiba mint valami Prokrustes-ágyba beleszorítson minden önálló kulturális törekvést. Wlassics miniszter tegnapi föllépése és összes közoktatásügyi politikája ebben találja magyarázatát és végcélját: emelni a kultus- s oktatásügyi miniszterium hatalmi körét, melyen belül azután a pártérdek szabadon érvényesülhetett. Mindazok a kísérletezések, akszpevinentációk, melyeknek Trefort halála óta tanui voltunk, nem az iskola javítását, sem a tanárok tudományos s erkölcsi vivójának emelését vették célba, hanem a személyes, sokszor beteges ambíció kielégítését és a kortes-szolgálatok rendszeresítését.

A tanári kar független gondolkozású javarésznének meggyőződését s keserű tapasztalatait tolmácsoljuk, midőn rámutatunk közoktatásügyünk rákfenéjére a tradíció hiányára.

Kivéve a hazafias jelszók hangoztatását, az iskola Magyarországon annyira elszigetelten áll az oktatásügy magasztos hivatásától s céljaitól, hogy akik öt-hat év előtt végeztek iskoláikat, ma nem ismernek reájuk. Mennyivel inkább vannak ily szomorú helyzetben azok, akiket tiz-tizenöt esztendő választ el az oktatás csarnokaitól!

Nemcsak tradíciója nincsen. hanem még megrontotta azt is, ami ebből látszott és helyébe állította egyfelől a tanulmányokban való tultengést, másfelől a szegényebb osztályoknak a leszorítását arról a küzdőtérrel, mely a kikiáltott szabadságot, testvériséget s egyenlőséget leginkább volt képes megvalósítani, mivel ott a szegény sorsu ifjak szorgalma sikerrel vivhatott meg a jómódu ifjak beteges kapaszkodásaival.

E bajok s más nem csekély jelentőségű kinövések orvoslásáról mit sem szól a kongresszusi megnyitó.

Nem is lehet azért töle alapvető eredményt várni. Ünnepelnek a tanáraink azon a jogcimen, hogy kongresszust tartanak. Jól teszik, megérdemlik; amint a szolgálati pragmatikát is már rég, megérdemelték, talán meg is kapták volna már, ha a közoktatásügyi kormány nem hiusitana meg erre nézve minden törekvést, nehogy függetlenekké legyenek.

Oktatásügyünk eme meddőségét, és

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

† NOGÁLL KÁROLY

vál. ozerói püspök, pápóczyi prépost,
 győri székesegyházi kanonok.
 1816–1896.

A kath. egyháznak ismét gyásza van.

Július 2-án reggel fél 9 órakor elhunyt Nogáll Károly, testvérbátyja dr. Nogáll János, cz. püspöknek s nagyváradai nagyprépostnak, ki Reichenhallban, Bajorország e kies fürdőjében keres üdülést; ott érte e megrendítő gyászshir.

A megboldogult főpap született Győrött 1816. apr. 19-én. Iskolai tanulmányait a győri főgymnáziumban végezte. A gymnáziumi tanulmányok végezte után, követve szívének belső sugallatát a győri növendékpapok sorába lépett. A theologiainak első évét ott végezte.

Püspöke, valamint tanárai felismervén az ifju növendék kitünő szellemi képességeit, őt theologiai tanulmányainak folytatására a pesti központi szemináriumba küldötték az egyetemre.

Kitünő sikerrel elvégezvén tanulmányait, 1840-ben pappá szenteltetett. Azután több helyen működött segédlelkési minőségben. 1841–43-ig a püspöki aulában működött és egyszerűsmind Deáky fölszentelt püspöknek volt ceremonarius.

Az aulából nevelői állásra távozott. Pálffy Ferencz grófnál nevelősködött, de csak rövid

ideig. A gróf megszeretvén a fiatal, kellemes modoru, eszes papot, őt csakhamar a környei plébániára segitette 1844.

Mint lelkész csakhamar meghódította az egész községet, úgy annyira, hogy volt hívei közül, kik még az élk sorában vannak, ma is áldják emlékét.

Midőn Simor János került a győri püspöki székre, az általa felállított kisebb papnevelő kormányzójává Nogáll Károlyt szemelte ki. Az éles szemű és emberismerő főpap, valóban jól meg is választotta emberét.

Nogáll e kisebb papnevelőben kitünő nevelőnek és vezetőnek bizonyult. Erdemeinek elismerése nem is késett sokáig.

1860-ban tiszteletbeli, majd 1864-ben valóságos kanonok lett. Mint rector egyszersmind a bibliai tudományok tanára is volt a győri theologián.

Zalka János dr. 1878-ban vicariusává nevezte és ugyanekkor elnyerte a pápóczyi prépostságot; 1879-ben nagyobb fényvel szállt reá a királyi kegy sugara, ekkor nevezte ki ugyanis őt a király ozerói választott püspökké.

Mint vál. püspök többször részt vett a főrendiházi gyűléseken. Minél inkább növekedett jövedelme, annál nagyobb lett jótékonyága.

Győr város életében is tevékeny részt vett. Különösen érdekelte őt az ifjuság nevelése. A püspöki tanítóképző-intézetnek hosszabb ideig püspöki biztosa volt, valamint tagja vala az állami tanítóképző intézet igazgató tanácsának.

Érdekelte őt minden, de különösen a szegények sorsa. Aki hozzá bekopogtatott, az sugárzó arccal távozott.

Kedvelte az irodalmat is, miről hatalmas, nagy értékű könyvtára tanuskodik. Az ifju írókat bőkezűségével segitette. Így Vargyas Endre a »Pázmány gyöngyök«-et Nogáll költségén adta ki.

Pázmándi Horváth Endre jubileumát pedig egészen ő rendezte, viselvén az összes fölmerült költségeket.

Erről az ünnepségről, melyen az akadémia és a Kisfaludy-Társaság is képviseltette magát, emlékkönyvet adott ki, melyhez igen szép előszót írt.

Az utóbbi esztendőben már meglehetősen visszavonult életet folytatott. Többször betegeskedett.

Július 1-én kissé gyengének érezvén magát, ágyba feküdt, hogy saját mondása szerint, a megtartandó jurisdictio-vizsgán, elnökölhessen. A vizsgáló fiatal papokat mára még ebédre hitt.

De az isteni Gondviselés másképpen határozott. — Reggel meglátogatta őt Bertha dr. kanonok, de a főpap már érthetően beszélni nem tudott. A megjelent orvos agyszélhűdést állapított meg.

Mohl dr. apát-kanonok, városi pléb. ellátta őt még a haldoklók szentségeivel és a jó szívű főpap 8 és fél óra tájban visszaadta lelkét Teremtőjének.

másfelől a settenkedő politikát mi sem mutatja inkább annál, hogy a tudományos nivó egyre csökken, mert az iskola nem nevel annak, hanem korteszolgálat teljesítésére. Ennek bizonyosságát látjuk többi között abban, hogy az utolsó tizenöt esztendő alatt a gyakorló tanárikarban vajmi kevés tudóst kapott a nemzet, mert a rendszertelen és tulcsigázott követelések nem engednek időt s módot a munkára és sikerre.

Amíg ezek a bajok fenmaradnak és a radikálizmus akna-munkája folyik; a tanügyi kongresszus, melyben a közoktatási kormány eleve biztosította magának a többséget, beválik látványosságnak vagy magyar jelszókkel paradizó kozmopolita kirendeltségnek, de sikeres munkát nem fog végezni.

Egy főherceg a néppárttól.

Néhány nap előtt bejárta a liberális lapokat a hír, hogy Frigyes főherceget felkérte volna a mosonmegyei papság, hogy utasítsa ot-tani uradalmának kezdőségét a néppárt támogatására. A főherceg e hír szerint kereken visszautasította a kérelmet. Persze jó alkalom volt a liberális lapoknak újabb kirohanásra a néppárt ellen. Oly fontosnak tartották e hírt, hogy a külügyminiszter hivatalos lapja a »Fremdenblatt« is produkálta azt. Éppen ennek jutott az a kétes dicsőség is, hogy megczáfolja ezt a kővér kacsát, mely oly kedves volt a liberális tábornak. Ime a hivatalos czáfolat:

A bécsi »Fremdenblatt« csütörtöki estilapja ugyanis ezen czímalatt: »Frigyes főherceg egy állítólagos nyilatkozata«, közli a főherceg főudvarmesterének Wolkenstein Oszvald grófnak következő levelét:

»T. Szerkesztő ur! A »Fremdenblatt« 178. száma »Frigyes főherceg nyilatkozata« czímen azt a hírt közli, mely szerint Frigyes főherceg 6 cs. és kir. fensége a mosonmegyei papság küldöttségét fogadta és a küldöttség megszólítására válaszolt. Az igazsághoz hiven kijelentem, hogy a mosonmegyei papság 6 cs. és kir. fenségénél nem tiszteltgett

és így, ugya megszólítás, mint a válasz elesik. Tisztelettel Pozsony, 1896. 1. Wolkenstein Oszvald gróf s. k. főudvarmester.*

Reméljük, hogy a tisztességes lapok, melyek a fönti levél ellenkezőjét állították, most a helyreigazítást is közölni fogják.

A földadón alapuló választó jog.

Perczel Dezső belügyminiszter az 1874. XXXIII. t.-cz. (választói törvény) alapján irányadóul megállapítva volt urbéres, szomszéd közösségek változatlan fentartása és a választói jogosultság alapját képező földadóminimumok megállapítása tárgyában, valamennyi központi választmányhoz körrendeletet intézett, a mely így hangzik:

Számos panasz érkezett hozzám a miatt, hogy az 1897. évi választói névjegyzékek kiigazítására kiküldött összeíró küldöttség azon közösségekre nézve, melyekben urbériség nem létezett, az irányadónak megállapított, volt urbéres szomszédos közösséget önkényesen megváltoztatta, és hogy a választói jogosultság alapját képező földadóminimumot jogtalanul és indoktalanul felemelte. Minthogy az 1874. évi XXXIII. törvények 107. §-a értelmében azon közösségekre nézve, a melyekben urbériség nem létezett, a központi választmány a választók első összeírása alkalmával egyszer mindenkorra megállapította az irányadót, volt urbéres szomszéd közösséget, a mely megállapítás a törvényhozás további rendelkezéseig meg nem változtatható; minthogy továbbá az idézett törvényszék 4. és 34. §-nak intenciója és az azokban foglalt rendelkezések állandó értelmezése szerint, az egyszer megállapított földadóminimum csakis a földadókataszter kiigazítása vagy új kataszter felvétele esetében, de mindenkor a változott földadókataszterhez viszonyítva aránylagosan változtatható meg, egyébként pedig változatlanul fentartandó: ennélfogva felelősség terhe alatt felhívom a központi választmányt, hogy felmerülő panaszok eseteiben a törvényes rendelkezések és fentebbi utasításaim értelmében — tekintettel az 1844. évi XXXIII. t.-cz. 34. §. második bekezdésére — azonnal határozzon, illetőleg az összeíró küldöttségek esetleges törvénytelen eljárásának helyesbitése és a szükséges pótlások megtétele iránt haladéktalanul akként intézkedjék, hogy a többször idézett t.-cz. 53., 49., 50. és 54. §-aiban szabott határidők feltétlenül szigorúan betartassanak.

Uj ismétlő puska m. 1895.

Ez lesz az új puska hivatalos neve. A mi ismétlő puska, a melyet feltalálója után Mannlicher-fegyvernek neveznek, egy évtized óta létezik. Két évvel azután, hogy az ismétlő puska rengeteg költséggel behozták, már egy kisebb modellt készítettek, azt, a mely az osztrák-magyar hadseregben most van használatban és a mely rendkívül jó, precíz puska hírében van.

A kísérleteket szünet nélkül folytatták és úgy látszik, különös sikerrel, miután az illetékes körök olyan újításra szánták el magukat, amely egyértelmű a hadseregnek teljesen új fölfegyverzésével.

Az első kérdés természetesen az: Miben áll az új modellnek nagy előnye és mivel indokolható az a számos milliónyi többlet kiadás, a mely az újítás nyomában fog járni? A felelet egy szóval ez: Az új puska jelentékenyen könnyebb lesz. A mi hadseregünk puska, az a legkönnyebb.

Három jelenlegi fegyver körülbelül olyan nehéz, mint négy új szerkezetű. Az 1888. m. jelű puska súlya 4-40 kilogramm, az 1895. m. jelű pedig csak 3-30 kilogramm. Természetesen, hogy ez a súlynyereség nem lesz a baka haszna, hanem a tölténymennyiség szaporítására fogják kihasználni. Más szóval a baka ezután nem 22 magazint fog magánál hordani 110 tölténnyel, hanem 26 magazint 130 tölténnyel a nélkül, hogy felszerelésének súlya növekednék. Hozzájárul, hogy a könnyebb puska kényelmesebben kezelhető és az összes súlyt kevésbé terhesen lehet a felszerelésben elosztani.

Egy körülmény fontos és ez különösen kiemelendő: Nagyjában egészében megtartották a Mannlicher-rendszert, de a szerkezeti változtatások mégis oly lényegesek, hogy a most használt puskákat átalakítani nem lehet. A drága puskákat nem lehet felhasználni sutba dobják, néhány esztendő múlva nem lesznek egyéb ócska vasnál. Miután súlyredukcióról van szó, könnyebb és kisebb lesz minden részében nemcsak a puska tusa és csöve, hanem a szurony is, mely már most is csak kénszágyi. Könnyebb, kisebb lesz a szuronytörzs is, csak a töltények nagysága marad változatlanul.

Leginkább szembeötlő változás a karabélyzár, a melyvéget vet a veszélyes »zárókészüléknek«. Az új modellt a katonai technikai bizottság készítette el és ez év januárjában 75 mintafegyvert rendelt úgy a steyr, mint a magyar fegyvertárnál. A magyar fegyvergyár egy módosítást javasolt, a melyet el is fogadtak. A

Szomorú jövő.

(Fényes szegények.)

Agrárregény.*

Az angol viszonyok némileg mások, mint a mieink; de csak a külsőségekben; az erkölcsi rugók ott is csak úgy működnek, mint minálunk, s ezért a magyar olvasóra, de főképp a magyar gazdára nem lesz érdektelen az a kép, a melyet a regény írója a mai angol viszonyokról fest.

Az író egy elbeszélés keretében mutatja be az angol földbirtok kétségbeejtő helyzetét, az ingó tőke urainak szívtelenségét, a demoralizációt s az anyagi s erkölcsi romlást, mely ennek nyomába kél; sőt néhány erőteljes vonással odaveti a jövő rémet, a chinai inváziót is s ennek az alapján mutat rá a monometallismus veszélyeire.

Egynéhány találó típusban mutatja be az író a radikális elemeket: a szocialista Wilkes mellett a puritán erkölcsű, naiv, rajongó papot, kinek szemében az egyén semmi, a köz minden; a praktikus észjárású, telivér-demokrata, self made man Hoptont, kinek hitvallása az egyesülés; s ezekkel szemben a párt-söpredéke, kit az önzés, vagy a bosszu, vagy egyéb aljas szenvedély hajt hol erre, hol arra a pártra: Brassy, a korcsmáros, a ki a mértékletességi egyület hive, titokban pedig pálinkát mér s vad-

orzóknak, zsebmetszőknek, feslett erkölcsű nőknek ad szállást.

Az ingó nagy tőkét Faulmann képviseli, a zsidógyáros, a ki a népet kiszípolozza és munkáit rakásra engedi halmi egészséges lakás és ivóvíz hián, de azért a törvény betűje ellen sohasem vét és Ping Yang Yalov, a chinai gyapotkirály, aki ura akar lenni a gyapotáraknak a világpiacpon s ezért — hogy lábát Angliába megvethesse — milliókat költött ott jótékony czélokra. A naiv tömege lépre megy, ő pedig besöpri a milliókat. Glogoul, a modern tudományos cynismus megtestesülése, a ki orvos léte maradiságnak tekinti, hogy a vivisectiót a halálra ítelt gonosztevőkre korlátozzák és rakásra mérgezi betegeit, eleinte a tudományos vizsgálat czéljából, később azért, hogy az elszaporodott munkáslép számát megapaszsa.

A conservatív pártot Eastland hercege s Lord Bladud képviseli, egyik az arisztokrata erények, másik az arisztokrata bűnök megtestesülése. Az egyik teljes mértékben követi a noblesse oblige elvét: alárendeltjeinek apa, a környék jóltevője, minden jóra való kezdeményezés bőkezű pártfogója; a másik rabja kicsapongó szenvedélyeinek és átka a környék családjainak.

Az elbeszélés tulajdonképeni hősnője — Lady Aenid — vonzó típusa a modern fiatal leánynak — nem annak, a ki a budapesti salonok jourjain léhaskodik és veti ki kevésbé leplezett cynizmussal a halót a jó parthiekra, hanem annak, a ki apró, conventionális előité-

letektől nem korlátozva, de annál erősebb támaszt bírva a saját tiszta erkölcsében és kötelességérzetében, szabadon jön-megy, szabadon érintkezik mindenki, szabadon élvezi életét és ép szívvvel, ép lélekkel örül az életnek. A mindenféle szabad mozgás megedzi testét, a szabad érintkezés megőrzi lelke egyensúlyát s így a nervosist nem ismeri, hanem ép lelkek ruganyosságával mindig kész a cselekvésre, ha kell.

Az arisztokrata leánynyal szemben áll az ifjú radikális jelölt, Wilkes, aki idealismusból szocialista. Egyelőre a világot s főképp a saját pártfeleit csak Marxból és Labouchéreből ismeri; a kiábrándulás persze, elkerülhetetlen. És persze, elkerülhetetlen az is, hogy hős és hősnő egymás iránt érdeklődnek s az elmaradhatatlan akadályok legyőzése után, jól nevelt regényhőshöz illően, egymáséi lesznek. Különben adjuk meg a szerzőnek, hogy politikus létére eléggé ügyesen tudja szőni e kis szerelmi idyll szálait. De még ebben is hű marad önmagához: modern és aktuális, nagyon modern és nagyon aktuális a mód is, a mint hőseit összevezérli, kerékpározás közben ismerkednek meg, a mikor az ember lerázhajja kissé a conventionalis formák nyűgét s így könnyebben is beláthat egymás lelkébe és könnyebben kipatan az a szikra, a mely nélkül nincs igazi regény. Szóval — hogy a dologra térjünk — Lady Aenid, élve arany szabadságával, kerékpáron indul hosszabb utra, persze egyedül. Utközben véletlenül megtudja, hogy Righbyben radikális

* Stead: The Splendid Panpers: a tale of the coming plutocracy. London.

százötven mintapuskát márcziusban beszállították, gyakorlati kipróbálás végett megküldték három hadtestparancsnokságnak és a hat heti próba olyan kitűnő eredményt szolgáltatott, hogy az új puská behozatalát elhatározták.

Hogy fog ez történni s mindennek mennyibe kerül? Körülbelül 80—90 millióskára tehető az összeg, a melyet az új buska el fog nyelni. A hadügyi kormány csak arra az »éngedményre« szánta el magát, hogy az új puskát fokozatosan hozza be jövő esztendővel kezdve évenként 12—15.000 darabot. Az 1888. m. jegyű ismétlő puskák gyártását beszüntették és az elhasználás s kopás arányában fogják helyettesíteni »a földkeregség legkönnyebb fegyverével.«

Iskolai értesítők.

A nagyváradi (ujvárosi) róm. kath. népiskolának millenniumi emlékkönyve és huszonhetedik értesítője az 1895/96. tanév végén. Szerkesztette: Békési János.

A nagyváradi-ujvárosi elemi iskolának, városunk e legjobb hírű normális iskolájának, vagy mint nevezni szokták »minta iskolájának« értesítője az ezredéves örömnep alkalmából nemzeti színű keretben, fényesen kiállítva jelent meg.

Az értesítőt, a melyet Békési János szerkesztett sok gondnal és a legkisebb dologra is kiterjedő figyelemmel, a következő imaszerű emléksor nyitja meg: »Szeretett drága hazánk Magyarország ezeréves fennállása alkalmából, mely történelmi nagyfotosságu esemény a legnagyobb szerencse ránk nézve, a gondviselő Isten ő szent felsége iránti mély hálájának, királyunk I. Ferencz József Ő Felsége iránt való hódolatának, változhatatlan hűsége, — engedelmessége, — és szeretetének édes hazánk Magyarország s kath. anyaszentegyházunk iránt való rendíthetetlen hűségének s odaadó ragaszkodásának Emlékkönyvünk s Értesítőnk élén kifejezést adni kedves kötelességének tartja az igazgatóság, a tanítótestület és az összes ifjuság.«

Bevezető értekezés helyett az iskola millenniumi ünnepélyeinek története az elmondott beszédekkel van közölve, a mi mindenesetre nagyon helyes eljárás, mert így ezt a nemzetek történelmében páratlanul álló alkalom maradan-

dóbban kivan aknázva a serdülő ifjuságnak a hazaszeretet terén való fanatizálására.

Az iskola háromnapon ült ünnepet — ezek a haza sátoros ünnepei! — az ezredéves haza emlékére.

Ezek közül az első a május 17-i ünnepély, melynek történetéből kiemelkednek az iskolaigazgató Nemeskey Andor megnyitó és záró beszéde, melyek a szép gondolatok valóságos mozaikjai; valamint Ember György tanítóé, ki hazánk történetének néhány nagy alakját — sz. István, Hunyadi, sz. László — mutatta be a tanuló ifjuságnak dióhéjban megírva.

Az ünnep második napja az volt, mikor a tantestület az ezredéves haza emlékére a tanulók jelenlétében fát ültetett és az ifjusággal a várnak, városunk e kiváló történelmi nevezetességű helyének megtekintésére kirándult.

A harmadik nap már mulatással kapcsolatos ünnep volt — a sz. László szobor megkoszorúzása és a sporttéri kirándulás.

A tanítói kar az elmúlt tanévben a hitoktatón kívül négy tagból állott, kik korra és elsőégi fokozatra való tekintet nélkül váltakozó rendszer mellett tanítottak.

A tananyag osztályonkénti feldolgozása és előadása a nagyméltóságu püspöki kar által megállapított tanterv szerint történt.

A vallás-erkölcsös nevelésre, mely a tanításon kívül a kath. iskolák második főcélja, az iskola gondos hitoktatójával: Torma Izidorról az élén nagy gondot fordított; s az értesítőnek az egyik legérdekesebb és vonzóbb fejezete, melyben erről számol be.

A gyűlésezésnek, mint minden téren, úgy a tanítás terén is nyilvánuló bámulatos előnyeinek kiaknázására, az iskola belügyeinek tan, fegyelmi- és adminisztratív ügyeinek elintézése végett, hónaponként tanácskozmányokat tartottak.

A lefolyt iskolaévben az egészségügy, mint az összes nagyváradi iskolákban, úgy itt is kedvezőtlen volt. A difteritisz és skarlát járványok miatt az iskolák majdnem hét hétig szüneteltek.

A szegény tanulók segélyezése tekintetében az iskola nagy buzgalmat fejtett ki, s szép sikerrel. Az iskola könyvtárának gyarapítására

J. b. Jakabovics Dezső özvegye 466 darab nagyobbbrészt értékes paedagogiai munkákat adományozott.

Az elmúlt iskolaévben a tanintézetnek 235 hallgatója volt. Ebből sikerrel vizsgázott 161, ismétlésre utasított 33, ami az összes létszámnak 15%-ka.

Jutalmazásul felemlítjük a jelesebb és jutalmat nyertek neveit:

Az I. osztályból ezüst forintot kaptak: 1. Békési Leó, 2. Fehér János, 3. Jesch László, 4. Koródi István, 5. Kovalik Bandi, 6. Oláry Sándor, 7. Vlossák János; ezüst koronát: 8. Milye Lajos, 9. Szabó István.

A II. osztályból ezüst forintot kaptak: 1. Arnóczki József, 2. Békési Loránd, 3. Bodnár János, 4. Csapó István, 5. Galina Lajos, 6. Kotlacsik Jakab, 7. Lakos Róbert, 8. Oláry Gusztáv, 9. Szabó Dániel, 10. Szalay Gyula; ezüst koronát kaptak: 11. Hoffmann Gyula, 12. Rácz Lajos.

A III. osztályból ezüst forintot kaptak: 1. Andriská József, 2. Dolch Béla, 3. Heringh Ernő, 4. Krupka Szilveszter, 5. Lipiczki Gyula, 6. Mózes József, 7. Nagy József, 8. Porcsalmy Zoltán, 9. Repkő Géza, 10. Tomózer Sándor, 11. Toperczer Géza, 12. Tuksa Béla.

A IV. osztályból ezüst forintot kaptak: 1. Andriská József, 2. Barra János, 3. Csapó Zoltán, 4. Gonkán Lajos, 5. Moess Gyula, 6. Neumann György, 7. Óo László, 8. Paksy János, 9. Papp Gyula, 10. Schmiedt Béla, 11. Strausz Károly, 12. Székely Lajos, 13. Tóth Pál, 14. Smakkal Antal (2 drb, szorgalmas ministrálást).

Jutalomban részesült összesen 48 tanuló.

Ezekben adtuk az iskola évkönyvének közérdekű adatait.

Ennek az értesítőnek is, éppen úgy mint az olaszinak van egy hibája, a melyet a jövőre való tekintettel nem hagyhatunk szó nélkül, s ez az, hogy nincs meg a hivatalos stílusa. Egy értesítőnek tárgyilagosabbnak kell lennie, s a szerkesztőnek subjektív érzelmeit nem szabad belejátszani minduntalan a merőben objektív dolgok láncolatába. ○

népgyűlés készül; véletlenül találkozik a radikális jelölttel, aki szintén kerékpáron megy választói közé. A dolog úgy eset, hogy a vasparipán száguldó ifjú hölgyet egyszerre erős férfikar tartóztatja fel; a leány a merészségen felháborodik, de azután megbékél, mert megtudja, hogy a merész ismeretlen életveszélytől akarta megmenteni; sőt részvétre lobbán iránta, mikor látja, hogy ő miatta terül el eszméletlenül az utcán; igenis »lobban«, mert tudvalévő, hogy a nőknél a részvét a szerelemtől csak egy lépés választja el. Tehát megjedjt rajta, le száll hozzá, felloccsolja s mivel az sérült lábával kerekét hajtani nem bírja, összekapcsolja a két kerékpárt és bevontatja megmentőjét az eastlandi parkba, ott befogat s hogy a radikális jelöltet kellemetlen helyzetbe ne hozza, nem szól senkinek, hanem felülteti a kocsira s maga hajt vele Rigby-ig; ott a város végén leteszi, parasztszekeret fogad számára, hogy ne az eastlandi herczeg fogadón vonuljon be választói közé. Az ifjú leány, persze nem szól kalandjáról senkinek. Azonban a parasztkocsis a herczegi fogatot megismeri s elujságolta a dolgot a korcsmában, a hol Brassy, a kit Wilkes mellőzésével megsértett, fegyvert kovácsolt belőle ellene, azzal gyanúsítván, hogy titokban a nagy urakkal tart; holott Wilkes nem is sejti, ki volt utitársa.

Aenidet nagybátyjánál Ethel barátnőjének levele várja, ki mint ápolónő működik a garlami kórházban és kérve-kéri barátnőjét, látogassa meg. Aenid nyomban utnak indult, is-

mét kerékpáron, ismét egyedül. Barátnőjét* testileg-lelkileg összetörve, elcsigázva találja. Irítózatió az a kép, melyet Ethel a Lord Bladud kicsapongásai okozta erkölcsi romlásról fest; de még sötétebb a másik, melyet a Faulmann lelketlen önzése előidézte nyomorról rajzol.

Ethel a sok iszonyat látásától ideglázt kap s ez alatt a betegek ápolását Lady Aenid vállalja el. Két heti éjjel-nappali kórházi szolgálat után friss levegőre vágyik s mivel barátnője már jobban van, elhatározza, hogy felhasználja az éjjeli csendet és kerékpározik egy-két órát. Éjjeltájt lehetett már, a mint a szép, fényes holdvilágon kerékpározva, egyszerre csak lödöbögést hall a háta megett. Szinte meghült benne a vér, a mint hátranézett: néhány uri lovas vette üzőbe, nyilván részeg fővel s már-már utolérték. Eszeveszet hajsza fejlődött ki. A leány kétségbeesett erőlködéssel száguldott előre, toronyiránt, keresztül egy vasuti vágányon. Azt jól látta, hogy a vasuti őr egyre integet a veres lobogóval, hallotta is a vonatdübörgést, de a mint a vágányon tul volt, hátra sem mert nézni üldözőire: azután kereké nekivágódott valami bokornak, s ő leesett; de nyomban talpraugrott, felszököt kerekére és elvágtatott.

* A magyar olvasó talán hitetlenül mosolyog azon, hogy arisztokrata nő kórházi ápolónő barátnőjének nevez; csak hogy Angliában a kórházi ápolónők — Miss Nightingale óta — csaknem oly tiszteltetben állanak, mint Vesta szüzei a rég Rómában. A mire az angol társadalom méltán lehet büszke.

Arról sejtelve sem volt, hogy azalatt a vonat üldözőjét, aki nem volt más, mint Lord Bladud, elgázolta.

Minthogy az új ápolónő másnap megérkezett, Lady Aenid Ethel barátnőjével együtt odahagyta Garlamot s hazafelé indult, utközben hallotta, hogy Wilkes Colefordban aznap este tartja programbeszédjét. Ott maradt tehát, hogy meghallgassa. A gyűlés végén futamodott híre Lord Bladud halálának: emlegették azt is, hogy a vasuti őr, minthogy nincs rá tanuja, hogy a vészjelt megadta, vétkes mulasztás miatt vád alá van helyezve és vizsgálati fogságban van. Lady Aenid egész éjjel nem alszik. Azt érzi, hogy kötelessége az ártatlanul vádlott embert tisztázni; de fél a nyilvánosságtól és a világ nyelvtől.

E tusakodásában jó sorsa Wilkest vezeti utjába, a ki történetesen rokona Ethelnek és őt jó meglátogatni. Wilkes ekkor tudja meg, hogy az ő ismeretlene Eastland herczeg unokahuga; s miután Lady Aenid közli vele nyugtalansága okát, megerősíti abbéli elhatározásában, hogy jelentkezék az esküdtszék előtt és igazolja a pályáőr ártatlanságát. E perczen kapja Aenid anyja sürgönyét, melyben tudatja, hogy atyja súlyosan megbetegedett. A leány nem tántorodik meg. Elmegy a bírák elé; elmondja, hogy ő Lady Aenid Belsover volt az az éjjeli kerékpározó s igazolja, hogy az őr igenis megadta a jelt. A vádlottat fölmentik; Wilkes Aenidet kocsijába segíti, de mire a leány hazaér édesatyját a ravatalon találja.

Előfizetési felhívás.

Folyó évi július hó 1-étől a „Tiszántúl” politikai napilapra új előfizetést nyitottunk.

A „Tiszántúl” zászlójára a katolikus s hazafias szellem és irány eme jelszavai vannak felírva: Isten, király, haza!

A „Tiszántúl” az egész országban a legolcsóbb politikai napilap.

Kérjük tisztelt elbarátainkat, hogy lapunk terjesztésével szent s hazafias elveinket minél szélesebb körben terjeszteni sziveskedjenek.

Az előfizetési feltételek a lap homlokán olvashatók. A szerkesztőség.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATO.

- Julius 4. A vadásztársaság tisztújító gyűlése d. u. 3 órakor a fogház épületben.
4. A »Biharmegyei Nőegylet« választmányi ülése d. u. 4 órakor, az elnöknő lakásán.
4. Jótékonykezelté tanácsigazgató a p.-szőlősi »Jéppince« helyiségében, a révi tűzkárosultak javára.
5. A kereskedelmi csarnok évi közgyűlése d. e. 10 órakor.
6. A megyei közigazgatási bizottság ülése d. e. 10 órakor.
9. Városi közgyűlés d. u. 3 órakor.

* A nagyváradi székesegyház templom ünnepe. Éppen 116-ik esztendeje annak, hogy a nagyváradi székesegyház felszentelték; a felszentelésnek évfordulóját, mely holnap lesz, mindig fényes ünnepélyességgel, mely búcsúval van egybekötve, szokta megtartani a székeskáptalan. Ez ünnepet már ma este előre fogja hirdetni a nagy harang és holnap ünnepélyes szent miseáldozatot Winkler József sardicai vál. püspök fényes segédlettel fogja bemutatni s az evangélium után dr. Némethy Gyula papnöveldi lelkiigazgató tartja az ünnepi hilszónoklatot.

* A királyné ez idén egy udvarhölgy kíséretében hosszabb utra indul, mely több hónapra fog terjedni. A királyné Bajorországot is utba ejti s megtekinti a bajor királyi kastélyokat. Távolléte alatt Jozefa kir. hercegnő fogja helyettesíteni.

* A váci néppárti gyűlés. Vácott és környékén nagyban készülődnek a vasárnap megtartandó nagy néppárti gyűlésre. Eddig a következő községek jelentették be részvételüket: Verőce, Dunakeszi, Mogyoród, Főth, Szada, Nógrád, Szendehely, Berkenye, Nagy-Maros, Sződ, Veresegyháza, Püspökhatvan, Kosd, Pencz, Rád, Kisoroszi, Nézsza, Hátszeg, Petény, Nőtincs. Reformátusok is jelentkeztek, a községek zászlók

alatt, némelyek zenekarral vonulnak be Vácra. A váci gyűlésnek ilyenformán szép eredménye lesz.

* A nagyváradi reáliskola igazgatója. A hivatalos »Budapesti Közlöny« július 3-diki száma közli Krüger Viktor helyettes igazgatónak, a nagyváradi főreáliskola igazgatójává való kinevezését. A nagyváradi közönség előtt közbeesülésben álló férfiúnak emez előléptetése általános meglepődést keltett és csak egy a vélemény felőle, az ugyanis, hogy az érdem ezáltal megtalálta jutalmát. Krüger Viktor tanári szakavatottsága, s feddhetetlen jelleme már régóta közlisztelest tárgya, mi által társadalmunkban is oly kiváló állást biztosított magának, mely az igazgatása alatt álló tanintézetnek s jeles tanári karnak tekintélyét s népszerűségét ezentul még inkább fogja emelni. Szívünk-ből üdvözljük a kiváló tanfőúr új állásában és a város egész közönségével a legjobbat várjuk hivatott működésétől, melynek egyébiránta lefolyt iskolai évben számos bizonyítékát adta.

* Rhédey-kerti nagy ünnepély. Az 1896. évi augusztus hó 9-ik napjára tervezett Rhédey-kerti nagy ünnepély előkészítő bizottságának tagjait felkérjük, hogy folyó évi július hó 4-ik napján délután 6 órakor a sport-pavillonban tartandó értekezleten megjelenni sziveskedjenek. Kelt, Nagyváradon, 1896. évi július hó 3-án a Rhédey-kert felügyelősege.

* A közegészségügyi bizottság ülése. A városi közegészségügyi bizottság t. tagjait ez uton is felkérem, hogy vasárnap, július hó 5-én délelőtt 11 órakor a városháza tanács-termében minél tömegesebb megjelenni sziveskedjenek Dr. Grósz Albert elnök. — Az ülés legfontosabb tárgya lesz a »Gyermekekórház« felállításának ügye. Az apró gyermekek oly tömegesen pusztulnak el Nagyváradon, hogy egy ily »Gyermekekórház« áldásos működése megbecsülhetetlen szolgálatot tenne az emberiségnek.

* A kolozsvári Mátyás szobor alapkövetéle. Mátyás király remek szoborművének vasváza már elkészült Fadrusz János műtermében. A szobor alapkövének letételét melyek ünnepségei szeptember 30-án fognak lefolyni — Kolozsvár nagy millenáris ünnepséggé teszi. A hollós király impozáns szobrát a templom keleti oldalán a főtéren fogják fölállítani s az alapkövet 12 méter mélynyire leásni. Az ünnepség napján — tekintettel annak országos

jellegre — letétnének az iparmúzeum, a polgári iskola és a millenniumi népiskola alapkövei. Felszentelik a város zászlóját, mely előzőleg közszemlére lesz téve, leleplezik a Bocskai István születési házára teendő emléktáblát, a nemzeti színházban diszeloadás ezt megelőzőleg pedig nagy népünnepély lesz. A részletes programot a hatóság most dolgozza ki.

* Változások a diplomáciai karban. A király Wrede Miklós herceg altábornagynak, rendkívüli követnek és meghatalmazott miniszternek a bajor királyi udvarnál, saját kérelmére ezen állásáról való visszahívását és rendelkezési állapotba helyezését engedélyezte és egyidejűleg zichi és vásonkeői gróf Zichy Tivadar rendkívüli követet és meghatalmazott miniszter Stuttgartban, jelenlegi állásától való fölmentése mellett, rendkívüli követé és meghatalmazott miniszterre a bajor királyi udvarhoz, rajeczi Burján István rendkívüli követi és meghatalmazott miniszteri címekkel és jelleggel felruházott diplomáciai ügyvivőt és első osztályú főkonzult pedig rendkívüli követé és meghatalmazott miniszterre a württembergi királyi udvarhoz, valamint a bádenni és hesszeni nagyhercegi udvarokhoz kinevezte.

* A pécsi püspöki javak átvétele. A kiküldött bizottság a pécsi püspökség javainak átvételét végkép befejezte. A zárszámadásokat az átvétők aláírásaikkal hitelesítették, minek megtörténtével az összes iratok a vallás- és közoktatásügyi miniszterium számvevőségéhez lettek fölterjesztve. Goór György miniszteri biztos, ugy szintén Werner Lajos min. számtiszt ennek folytán állomásaikra visszatértek a fővárosba. — A birtokok gazdasági állapotáról, szép berendezéséről, költséges felszereléséről Goór min. biztos, aki többször foglalkozott már ilyen átvételekkel s így ismeri a ha ai viszonyokat e tekintetben, nagyon elismerő nyilatkozatot tett. Szerinte a hagyatékból fog még jutni az örökösöknek meglehetősen összeg. A hagyaték ez idő szerint körülbelül 93.000 frtra tehető, a miből a miniszter esetleg még le is vonhat valamit, de másrészt nincs beszámítva ez összegbe a boldogult püspök f. évi januári osztaléka.

* Bárány Könyvterter Herman újabb jótékonykossága. A kisszántói nábob, a nagyváradi néptanítókat segélyező egyesületnek 100 koronát adományozott.

* Nagyvárad felmilliók kölcsöne. Az építés alatt álló tűzvédelmi laktanya körülbelül vetekezni fog nagyságban a Ferencz József lovasági laktanyával. Az épület-tömb még ez év őszén tető alá kerül s a többi munkálatokat jókor tavasszal folytatják, hogy 1897. évben átvehesse a katonai kincstár a laktanyát. Az

Wilkes azonban folytatja a küzdelmet, a sikernek egyre kevesebb reményével. Fegyvertársaitól megundorodva, piszkos segítségüket visszautasítva, végre nyitlan a Brassyk és Faulmennek ellen fordulva, mint a kik a népnek gonoszabb ellenségei a világ minden nagyuránál, cserben hagyatva a radikálisok minden kérés elemétől, de elvesztve ezzel együtt a pénzeseberek és a tehetős kortések támaszát is, a kik átpártoltak az ellenfélhez: reménytelenül küzd végig a harcot; de végig küzd és noha tudta, hogy elbukik; híven kitartott zászlója mellett és megőrizte annak tisztaságát. S mikor a vereség után önbizalmát vesztetten engedte át magát a csüggedésnek, egyszerre Aenid nyitott be hozzá, felrázta csüggedéséből, új lelket öntött belé a boldogság ígéretével. Mióta utolszor találkoztak, édes anyját is eltemette és így nem volt senki, a ki előítéletből utját állhatta volna boldogságuknak. S a radikális Wilkes nőül veszi a Belsoverek unokáját. Ezzel végződik maga a regény.

Talán nem szükséges mondanom — ám-bár a Lady Aenid s a Wilkes idyllje igen kedvesen van az elbeszélésbe szöve — hogy e könyvet inkább a politikai irta, mint a novellista; de szerencsés gondolat volt a modern élet kegyetlen valóságait ily eleven képekben tárni az olvasó elé. Egy-kettőt ezek közül érdemes lesz fölemlíteni.

Az I. fejezetben a régi és az új földesurak

közötti ellentét van föltüntetve. Az új földesur, a ki a birtokát elzárja a közönségtől és a kutyát uszítat az arramenőkre, holott a régi birtokos idejében »mindenki csak úgy élvezte a a jószágot, mint maga a tulajdonos, sőt még jobban.«

Egy másik fejezetből, melyben a Belsover-család elszegényedése van leírva megtudjuk, mi kényszeríti a birtokost a birtok eladására. A buza ára felinél csekélyebbre szállott, a kezelés költségei pedig változatlanul megmaradtak (az angol bérlőrendszer t. i. súlyos terhet ró a gazdára és Angliában az iskolák s emberbaráti intézetek nagy részét a társadalom tartja fenn, legnagyobb részben a földbirtokos osztály); úgy hogy a földbirtok tiszta jövedelmet egyáltalán, nem hajt s így gazdáját eltartani nem is képes sőt sokszor a folyó kiadásokat nem fedezi s ezzel az eladósodást vonja maga után.

Az Eastlandról szóló III. fejezet a szó nemes értelmében vett nagyuri családot mutatja be; a nagyurat. a ki uraságát kötelesség gyanánt fogja fel, a melyet igaz lélekkel teljesít, még akkor is, mikor jövedelmi forrása felére apadván, többé nem jövedelmét, de tőkét költi, hogy alárendeltjeivel s az egész vidékkel szemben a »noblesse oblige« elvét csorbitatlanul fentarthassa.

Ezután, mintegy ellentétül, a radikálisok főkolompasait s magának a megyének állapotát mutatja be az író. A radikális típusokról

fentebb már volt szó; a vidék állapotát szomorun érdekessé teszi az a tény, hogy nagyon sok lakóház marad lakatlan, nagyon sok föld marad miveletlen; és sok uri kastély is elhagyatva áll, mert a birtok gazdáját eltartani nem képes. A nép alig keres valamit, a napszám csekély és többnyire nincs is. Az éhség a népet a szocializmus karjába kergeti. Az új birtokos pedig többnyire közönséges pénzes zsák; irgalmatlanul elülalmaz mindent, megfosztja a szomszédokat azoktól az apró előjogoktól és megszokásoktól, melyek a falusi életet kelle-messé teszik és a paraszttal durva gögjét érezteti. A politikával s a közélettel nem törődik; arra nagyon is önző. A munkásnép — a földes uraságok elköltöztén — idegenekhez áll munkába, a kik sorsával nem törődnek, a kikben nincs meg az a szives jóindulat, a mi a régi földesuri családokban meg volt, az ntolsó eseléd, az utolsó gyerek iránt is, a ki birtokán él. Az író Eastland hercegének adja szájába e nagy igazságot kifejező szavakat: »Saját hibánk okozza vesztünket.« A felforgató eszméket a birtokától távol élő arisztokrácia nevei nagyra. Hányan rázták le közülünk a vezetés terhét, mikor még a nép kívánta, hogy vezessük és ma, vajjon hányunknak van módjában, még ha hajlandó is rá, vezérszerepet vinni megyéjében? A felére sülyedt buzárral ki volt mondva ité-

* T. i. a birtokos osztályét.

építkezési költség egy fél millió forintnál magasabb összegre rug, a melyet természetesen költsön útján teremti elő a város, még pedig annuitásos kölcsön által. Bordó Ferencz adóügyi tanácsnok és Ragány János v. főszámvévő ma utaznak fel a székes fővárosba, a kölcsön kieszközlése végett, s ha sikerül kedvező feltételek mellett megnyerni a fél milliót, megkötik a szerződést. Mint halljuk a »Pesti Hazai Takarékpénztár« adná a kölcsönt.

* **A Rét fejlődése.** A Rét lakosai tevékenyen működnek a városrészt fejlődésén, gyarapodásán. Már korábban mozgalmat indítottak egy napi piac létesítése iránt. Most ismét azt akarják, hogy Nagyváradi városa szervezzen egy új kerületi orvosi állást, a melynek hatásköre a Rétre terjedne ki. Váradi-Olaszi ugy is igen nagy kerület egy orvosnak s a Rét nélkül is marad elég teendője a v.-olaszi kerületi orvosnak. Most már befejezik a Széles-utca felső részének burkolását, de igen kíváncsot volna az ott végig húzódó mély árkot bebótolni, csatornázni. Sokat emelne ez a környéken.

* **Figyelmeztetésül a vasárnap kiránduló közönségnek.** A kik a holnapi vasárnapot zavartalan üdülésre kívánják fölhasználni, jól fogják tenni, ha a Püspök- vagy a Félix-fürdőbe való kirándulásukban nem bizakodnak nagyon a közúti vasutban. Mult vasárnap ugyanis oly bábeli zavar uralkodott a közúti vasut vonatindításánál, hogy sokan inkább gyalog tértek vissza a fürdőkből, semhogy a közúti vasut rendtelenségeinek áldozatául essenek. Különösen óva intjük a kiránduló közönséget attól, hogy a közúti vasut vonataira jóval előre jegyeket váltson: a multkor ugyanis megtörtént az, hogy a pénztár a legnagyobb készséggel szolgáltatja a jegyeket, de a beszállásnál kitünt, hogy a vonat az utasoknak még a harmadrészt sem képes hazaszállítani; mikor pedig a lemaradtak a jegyeket lömegesen vissza akarták adni s penzüket követelték, még gorombaságot kellett zsebre rakniok. Így történt azután, hogy sokan menetjeggyel a kezükben kénytelenek voltak gyalog hazamenni, mások akik penzüket nem akarták elveszíteni, tovább vártak, sokan éjjelutáni három óráig is, míg elcsigázva s elkésredetten fölszállhattak a vonatra s nagy keservesen hazatérhettek. Szeretnők tudni, mit csinált a közúti vasut azzal a rengeteg sok pénzzel, amelyet a kiszolgáltatót jegyekért beszédett, amelyeknek nem lehetett hasznát venni? A nagyváradi közönség valóságos jótéteménynek

venné tehát, ha a m. kir. államvasutak helybeli állomásfőnöksége ismét megindítaná az eddigi utolsó vonatot a fürdőkre, hogy a kiránduló közönség ne legyen kitéve a közúti vasut gyámoltalanságának. Óva intjük ezért a nagy közönséget: legyen résen, ha a kegyetlen sors arra kárhoztatja, hogy — a közúti vasutat kell igénybe vennie.

* **Uj esendő szászados.** A nagyváradi 3-ik esendő szárnyparancsnokságot tegnap vette át a Nagyváradra ujonnan kinevezett parancsnok. Cs. Nagy Gábor szászados. Tegnap megvizsgálta a kezelést, a leltárt az új parancsnok.

* **A szájkosár a városi közgyűlésen.** Sopron város törvényhatósági bizottságának szerencsétlen határozatát, melyben szájkosarat akar a képviselőknél alkalmazni, hogy megszorítsa a szólás szabadságot a parlamentben, már ismeri a közönség. Biharvármegye közgyűlése az átiratot egyszerűen tudomásul vette. Nagyváradi város törvényhatósági bizottsága a jövő csütörtökön veszi tárgyalás alá az átiratot; előzőleg azonban a tanács, mint állandó választmány fogja véleményével ellátni. Valószínűleg Nagyváradi város közgyűlése csatlakozni fog e kérdésben Biharvármegye határozatához. Olyan hírek keringenek, hogy előkelő hang fog védelmére kelni a svareczgelb átiratnak. Ha ez megtörténne, a javaslatlalt szemben olyan indítványt fog tétetni, hogy Nagyváradi városa megítélő közléssel utasítsa vissza a Sopron város átiratát.

* **Ujtás a honvédségnél.** A honvédelmi miniszter elrendelte, hogy azok az egy éves honvédkéntesek, a kik a tisztvizsgálatot jó eredménnyel tették le, de tisztké anyagi viszonyaik miatt ki nem nevezhetők, hanem csak hadapród-tiszteltytesekké, felszerelési és ruházati tárgyaikat nem tartoznak saját költségükön beszerezni. A közös hadsereg kitűnő minősítésű altisztjeinek egy részét, kiknek meg van a megfelelő műveltségük, hadjárat esetére mint népfelkelő tiszteltyteseket vezetik a létszámon. A közös hadügyminiszter a csapattestparancsnokok figyelmét fölhívja a közleményre és meghagyja, hogy ez irányban való fölterjesztéseiket minden évben június és december végével egyenesen a közös hadügyminisztériumhoz tegyék.

* **Bátor főpap.** Don Antomo Compagno palermói kanonokot néhány nappal ezelőtt elrabolta egy rablóbanda, hogy váltságdíjat csikarhasson ki tőle. 200 ezer lírát követeltek a banditák a kanonoktól egy bizonyos határidőre, a melynek elmúltával foglyukat megakarták ölteni. A kanonok azonban váltságdíj nélkül is, kiszabadult a kényes helyzetből. Éjszaka idején, a mikor a rablók kiránduláson voltak, a

fogoly lelkész elragadta öre fegyverét, agyonlőtte a banditát s szerencsésen megmenekült. A kanonok följelentésére elfogtak már egy koresmárosnét, aki a rablóbandát élelemmel szokta ellátni.

* **Az állandó színház ügye.** A »Fellmer és Helner« bécsi cég tudvalevőleg a várostól megbízást kapott az előkészítési tervezet és költségvetés elkészítéséhez, mely szerint az építési költségek 328,000 frtba jönnének. A mérnöki hivatal a német nyelven irt költségvetést magyarra fordította és most fogja a tanács a közgyűlés elé terjeszteni. A tervezet számot vet a helyi viszonyokkal és a lehető leghatékonyabb keretbe óhajtja a kérdést megoldani, azonban hozzá véve azon körülményt, hogy e munkálatoknál a diszítések és pót építések elkerülhetetlenek, 362,000 frtra teszik az építési költségeket. A legközelebbi lépés ez ügyben az építésre vonatkozó pályázati kiírás lesz, s ez ügyre vonatkozólag a legközelebbi közgyűlésen fognak határozni. A »Fellmer és Helner« cég a város részéről, mint ellenőrző közzeg lesz alkalmazva s az esetben ha a közgyűlés ez ügyet jóváhagyja már augsztusban megkezdik az építést. Szinte hinni sem merjük!

* **A Budapestre szóló levelezések tárgyában** a helybeli posta-igazgatóság kérelmére ismét közlést teszünk, hogy ezeket a levelezéseket, a hiányos címzés miatt még mindig nem lehet a kellő gyorsasággal kézbesíteni, mert a címíratban a közönség többnyire csak az utcát és a házszámot tünteti ki, holott ha a közigazgatási kerületet és lehetőleg az emelet, ajtószámot is feljegyeznék, a levelezések kézbesítését meggyorsítaná és a postai közlegek teendőit is megkönnyítené. Az utazó postai alkalmazottak — ugyanis — a Budapestre érkező mozgó- és kalauzpostákkal közvetített összes levelezéseket már utközben közigazgatási kerületek szerint rendezik oly czélból, hogy a kézbesítéssel foglalkozó székesfővárosi postahivatalok a rendezett levelezéseket a közigazgatási kerületekben alakított levélhordói kerületek szerint gyorsan szétoszthassák. Ha a levelek címzése hiányos, az utazó postai alkalmazottak, nemkülönben a kézbesítő postahivatalok feladatukat a kellő időre megoldani nem képesek és ennél fogva kellő időre a levelek sem kézbesíthetők. A közönségnek tehát saját érdekében áll, hogy a Budapestre szóló levelezések címíratában az utca és házszámot kívül a közigazgatási kerületet (I—X-ig) és lehetőleg az emelet és ajtószámát is kiírja.

* **Külváros rendőrt kér.** A Külvároson, a tűzéraktanya építése folytán igen élénk élet van; a munkás emberek száza s a rengeteg fuvarosok,

letünk. — Megérti-e e sorok komoly intelmét a magyar földesur?

A VII. fejezetben a mai kor történetének egyik legsötétebb lapja van megírva. Egy gombamódra nőtt gyárváros keletkezése, tele mindazzal a testi-lelki nyomorral, a mit az emberi önzés és az állattias szenvedély előidézheti; mert e fejezetben van szó Lord Bladud kicsapongásairól is. De hadd beszéljen a szerző: »Nem hajtsa volt e város a civilizációnak, hanem kinővése.* A társaság ügyei a legszebben virágoztak. Az évi osztalék husz százalékra rugott. A gyártelep közel volt a kivített közvetítő kikötőhöz. Egyébbel a tulajdonos nem törődött. Mikor építkezni kezdett, eszeágában sem volt a talajt megvizsgálni, pedig az egészségtelen, mocsaras agyagföld volt; sem az ivóvízre nem volt gondja; a házakat silány vályogból építették; csatornázásról szó sem volt s a munkások körül nem volt se kert, se udvar.«

* **A közegezségügyi hatóság** — megtudván a sűrűn fellépő lázjárványokat — fölhívta a tulajdonost a legelemibb közegezségi követelmények teljesítésére. Mr. Faulmann azonban azt mondta, hogy az nem tartozik reá. Ó jól megfizeti munkáit; a többi az ő dolguk. Ha a munkaidő letelt, neki nincs reájuk semmi gondja, sem nekik ő reá. Azt hiszem, a mai munkásrendszer szívtelen önzését és lelketlen

* Itt azután azokat a nagyszabású üzleti piszkosságokat mondja el a szerző, melyek a gyilkos ölmeféher gyártelepet létrehozták.

ridegségét ez utóbbi mondatnál jobban ki nem fejezi semmi. Sajnos, az egykori patriarchalis viszonyok nálunk is bomlófélen, sokhelyt eltűnőfélen van.

De térjünk vissza a nagytőke lélekemelő alkotására. »Az innen-onnan összeverődött munkáskének eszeágában sem volt a közös boldogulásra való szövetkezés.* Templomnak, iskolának híre sem volt; de volt a helyett koresma elég. S mikor a tifusz kiütött, rákásra haltak a betegek, nem törődött vele senki. Állítottak ugyan egy ideiglenes kórházat, melyben egyetlen ápolónő látta el a temérdek beteg körül a teendőket; de a testi-lelki nyomor ugy elgyengítette a betegeket, hogy fölgőgyulásról alig lehetett szó.* Itt fest a szerző megrázó képet a Lord Bladud ifjan hervadt, boldogtalan áldozatairól is, kiknek megváltás volt a halál; mert a közülük élve maradnak, többnyire London sarában vesznek el.

Az embert valóban megdöbbeníti az emberi szívtelenség s az állati szenvedély e kettős rajza. És vajjon nálunk nem így van? Hány Lord Bladud él nálunk falun és városon, ha nem is éri el mindeniket a büntető nemezis? S hány kisebb-nagyobb szabású Faulmann szipolyozza nálunk is a munkás ember vérért?

A második rész azonban szinte még az el-

* A szövetkezetek hiányát az angol író az erkölcsi elvadultság riktó jeléül említi. Hát még ahhoz mit szólna, ha hozzánk jönné és jó módú rendezett községeiben hiába keresné a szövetkezeteket?

sőnél is sötétebb. Az arany rettenetes hatalmát állítja élénk, ha az ezüstöt, illetőleg a kettős valutát idejekorán nem szegezzük ellene. A legdurvább, leleketlenebb materialismus, a mi ebből következni fog s azután az egyéni önzés teljes korlátlanága révén visszatérés az ősi barbarismushoz, de annak nem szelid, hanem zsarnoki alakjához. Szinte démoni erővel vannak azok festve, kiket az író ez irány képviselőül állit élénk; Glogoul, a cynikus materialista tudós, Ping Yang Yalvo, a chinai gyapotkirály és Faulmann, cynikus üzletember, a kinek a lelkiismerete mindenkinek eladó, csak vevő akadjon rá. Megdöbbenő bepillantást enged itt az író a világpiacz áralakulásaiba s föltárja azokat a titkos rugókat, melyek a modern parlamenteket s a modern sajtót mozgatták; a számító önzés által aljas czélokra kizsákmányolt jóhiszeműség képe elszomorító már csak azért is, mert jól tudjuk, hogy ez a kép talál, reánk ép ugy mint az angolokra, vagy bármely modern népre.

Stead agrár regénye azzal végződik, hogy a chinai gyapotkirály megveti a lábát Angolországban, bevonul angol kastélyába és zsarnoki önkényével rettegésben tartja a környéket — azaz a regény nincs befejezve. Olyan ez a vég, mint mikor a hur elszakad s egy óriási dissonantiával abbahagyják a játékot. Az ember nyugtalanul kérdi magában: mi lesz az igazi vég?

S. G.

olyan forgalmat, zür-zavart okoznak, a milyen alig látható más helyen a városban. Nem esoda, ha egyszer, máskor megbomlik egy kissé a rend, s csak az baj, hogy a különben is nagy forgalmu országuton nincsen rendőri őrszem s a nem éppen ritka verekedések már rendszeren befejezést nyernek a közönség épülésére, mikorra a rendőr odaérkezik. A főkapitány ur igen okos dolgot cselekednek, ha egy rendőrt állítatna fel a Ferencz József lovassági laktanya előtt.

* **Hunyadi János csatahelyeinek emléktáblával való megjelölése.** A Vaskaput, hol Hunyadi János fényes diadalát aratta, valamint Kilkáni-hágót, hol a törökök betörő hadait ő maga is sokszor vissza verte és hol a Kendeffyek őse, malomvizi Kendeffy János egy ilyen harcban hősi halált halt, Hunyadmegye e millennium alkalmából emlékoszlopokkal jelölteti meg. A vajda-hunyadi vasgyár által tervezett és készített vasobeliskekre az ország és Hunyadmegye czimere jó megfelelő feliratokkal. Hollaky Arthur alispán elnöklelte alatt szervező- és rendező-bizottság küldetett ki. Az ünnepségek szeptember 5-ikén és 6-ikán tartatnak meg és a báró Szentkereszthy György főispán elnöklelte alatt megtartott értekezlet elhatározta, hogy a kormányt felkéri, hogy magát ezen ünnepségeken képviseltesse. A vaskapunál Kun Róbert, — a kilkáni hágó alatt dr. Solyom Fekete Ferencz tartják az emlékbeszédeket, — s amott Hollaky Arthur, emitt gróf Kun Géza tartják a megnyitókat. Petrozsény és Hátszeg vidékén nagy az érdeklődés e szép ünnepély iránt, melyhez alkalmasint külön vonattal rándulnak ki a dévaiak. Vaskaputól jövet Sarmisegutását Dácia fővárosának romjait is megtekintik Várhelyen Téglás Gábor kalauzolása mellett.

* **Kereskedők mozgalma.** Már említettük, hogy a nagyváradai kiskereskedők mozgalmat indítottak a bázáló kereskedés megakadályozására. A szabályrendelet-tervezet elkészítésére kiküldött bizottság már elkészült a munkálatokkal s holnap vasárnap délután a kereskedelmi és iparkamara helyiségében tartandó gyűlésen mutatják be a tervezet s vitatják meg, hogy milyen alakban nyújtják be Nagyvárad város törvényhatóságához.

* **Millenniumi emlékmű Szerbia határára.** Zimonyból sürgönyzik, hogy a millennium alkalmából felállításra kerülő emlékművek országos bizottsága, a Duna és a Száva között, Zimony mellett készülő emlékoszlop leleplezésének határidejét augusztus 27-ére állapították meg. A magyar kormányt az ünnepélyes emlékműleleplezésen Josipovics Imre horvát miniszter fogja képviselni.

* **Arlejtések a városnál.** A folyó év végével lejárnak a különböző városi munkálatokra: az ács, kőműves, lakatos, cserepező, mázoló stb. munkálatokra, a Zöldfa és Fekete-Sas fogadó épületek alatt levő bolthelyiségek bérletére a Nagyvárad várossal kötött szerződések. Ragány János v. főszámverő előterjesztésére közelebb már kiírják a különböző pályázatokat az árlejtésre, hogy ez év végéig kinyerjék rájuk a jóváhagyást.

* **Sajtópör.** A »Christliches Volksblatt« hatodik számában egy vezércikk jelent meg »Zsidóság és kereszténység« cím alatt, melynek szerzőjét az ügyészség izgatás vétsége miatt vád alá helyezte. Auer István, a lap szerkesztője legközelebb jelentést tesz a vizsgálóbíróknak a szerzőség kérdésében.

* **A halott kitüntetése.** Az osztrák hivatalos lap tegnap közli, hogy a király Peck Ödön titkos tanácsosnak, a trieszti törvényszék elnökének a Ferencz József-rend nagykisérletjé adományozta, saját kérelmére való nyugdíjaztatása alkalmából. És ugyancsak ma egy távirat jelenti Grätzből, hogy Peck, akit a király kitüntetett, tegnap Tobelbadban meghalt. A halál elragadta, még mielőtt jól megérdemelte kitüntetésének örülhetett volna.

* **Két lovasszobor.** A magyar királyi államvasutak nyugati pályaudvarán, az ideiglenesen műteremné átalakított raktárhelyiségben, most két hatalmas lovasszobor készül. Az egyik Árpád vezérnek, a másik Andrassy Gyula grófnak a lovasszobra. Mind a kettőt Zala György mintázta, az első az ezredévi emlék számára, míg a második önálló szobornak arra a hatalmas térre, a mely az új országház és az

igazságügyi palota között van. A művész pompás telivér méneket használt modellként e szobrok mintáinál, melyek alkalmasint még ez évben ércöntőbe kerülnek.

* **Szélhámos asszony.** Egy magát Goldstein Jánosnének nevező szélhámos asszonnyal volt baja tegnap a rendőrségnek. Nyiregyházi lakosnak mondja magát s szövevényes utakon próbálgat szerencsét, — a pénzszerezés érdekében. Neumann nagyváradai kereskedőnél akart vásárolni egy n.-váradinő számára s hogy a hitelt előmozdítsa, egy nagy összegekről szóló jegyzéket mutatott elő, a »Wurst« czég nevére kiállítva. Persze az ügy gyanus lett a nevezett kereskedő előtt és bevittette a nevezettet. Rásült aztán itt sok minden csalás, lopás stb. Kísült, hogy kaszírnök részére udvarlót akart kiriteni, — persze jövedelem nézett ki, — aztán Grünbaum Juliskának vőlegényét komendált, bevásárlásokat eszközölt s a tegnapi valómása alkalmával több intelligens nagyváradit ifjut s egész családokat belekevert. Sok volna felsorolni, mind azt mi rásült s mégis egyszer tagad mindent, egyszer pedig töredelmesen vall. Egyszer asszonynak, egyszer leánynak állítja magát. Örültséget szinlel s ravaszsággal akarja kijátszani a rendőrkapitányt. A vizsgálatot még ma folytatják, de mivel a becsapottak gárdája szégyenkezik megjelenni a rendőrség előtt, az ügyet körülbelül azzal fogják befejezni, hogy a szélhámos asszonyt haza toloncoltatják.

* **Rövid hírek. Családi ügy elintézése az utcán.** Egy házaspár, a rendőr kapitány előtti tárgyalás után, ki tudja, mért mért nem, hajba kaptak egymással. K. H. a férj földre tapodta először, az áldott állapotban lévő anyósát, P. Zs. a nője pedig óriási vitást vitt véghez. A rendőrség kapuja zsufolásig meg telt nézőközönséggel, persze a családi perpatvarból rendőrség elé tartozó ügy keletkezett s bevitték a verekedő familliát. — **Kié az óra?** Ma a Moskovicz eseléd-elhelyező intézetéből bevitték a rendőrséghez egy paraszt szolgát. Névszerint: Andrusik Andrást, ki egy ezüst órát akart eladni; de mivel tulajdonjogát igazolni nem volt képes, az órát melynek fedelére »Németh« vezetéknev van vésvé. A tendőrség felhívja az esetleges tulajdonost, hogy kellő igazolás mellett, óráját, a kapitányi hivatalnál átveheti. — **Bajok az anyakönyvvezetésnél.** A m. kir. belügyminiszter hosszú körrendeletet intézett a törvényhatóságok első tisztviselőihez. Egyes anyakönyvvezetők Magyarországon kívül kötéendő házasságok kihirdetésénél nem bírnak a kellő jártassággal s ez okból a felek indokolatlan követelésekkel zaklatják. A miniszter szigorúan utasítja az anyakönyvvezetőket a miniszteri rendelet és utasítás gondos áttanulmányozására. — **Halálozás.** Székelyi Majláth Julia a Mária-Sesul-ról nevezett brünni hölgyalapítvány tiszteletbeli tagja 71 éves korában június 29-én meghalt Gmudenben. Verőszegedi Szegedy Lajosné született Majláth Mária ezillagkeresztes hölgy a nővérét gyászolja benne. — **A nazarénusok terjeszkedése.** Hajdu-Böszörményben jelenleg már 2000 hive van a nazarénus vallásnak, s számuk ugyyszólván napról-napra növekszik. Építettek maguknak már »templomot« is és pedig 20,000 forintnyi költségen. A szekta papja egy földesi származású fiatal paraszt, a ki a »Szentlélek sugallatára« kint járt Hamburgban, hogy ott megszerezze a kellő »tudományt.« — **Díjnokok gyászja.** Nagy részvét mellett helyezték ma örök nyugalomra Hevér Istvánt, az országos díjnokegyelet és nyugdíjintézet tagját. Az elhunyt kartársai több százan kísérték el utolsó útjában. Az egyesület díszes koszorút helyezett a koporsóra. — **A szilli négyeszeres gyilkosság** tárgyában kiadott hivatalos jelentés szerint — eddig elfogatás nem történt. A gyanúsított molnárlegény beigazolta ártatlanságát. — **Kétnejű fuvaros.** A székesfejevári törvényszék fölkérte a kúpepesti policiát, hogy ha szerét teheti, fogja el Hlavacska Márton fuvarost, a ki a fővárosban tartózkodott. Az a büne Hlavacskaé, hogy két feleséget tartott. — **Lefejezett asszony.** Rémes baleset történt az oberhallabrunni vasúti állomáson. Egy Beitelberger Borbála nevű félkegyelmű asszony föl akart ugrni a már mozgásban levő vonatra miközben a lába megcsuszott s a szerencsétlen a vonat kerekei alá került, a melyek a szó szoros értelmében lefejezték. — **Fekete himlő Bulgáriában.** A szörnyű nyavalyát valószínűleg török utasok vitték Bulgáriába, miért is a bolgár kormány utasította közegeit, hogy a legelső bolgár

állomáson, Hermádyn, minden török utast kivétel nélkül be kell oltani. Ebből aztán naponként komikus epizódok támadtak. Törökök, spanyol zsidók, asszonyok káromkodva elleneznek és tiltakoznak a belejük erőszakolt »méreg« ellen, aztán meg sietős is az utjuk, de az őt álló »felcser nem enged és minden érkezőt kegyelem nélkül beolt. — **Halálos ítélet.** Neuheusban, Csehországban agyonlőtte magát Zukunft Rudolf főhadnagy. Zukunftot a tiszti becsüldtírótság tiszti rangjától megfosztotta és közlegényné degradálta. Mikor a becsületbíróság jegyzőkönyvét átadták neki, a főhadnagy előrántotta revolverét és a jegyzőkönyv átadóinak szemé láttára végezte ki magát. — **A tengerész akadémia tanulmányutja.** A fiumei tengerészeti akadémia növendékei az idej tanulmányutat hét csoportra osztva a Donau hadihajón fogják megtenni. Az első csoport mely már a napokban megkezdte utazását, Velenczét és Corfut érintve Gravosára hajózik, innnan visszatérve Pólán át utazik vissza Fiuméba.

IRODALOM.

— **A »Katholikus Hitvédelmi Folyóirat«** júniusi 6-ik füzeté a következő érdekes tartalommal jelent meg: 1. A millennium és a pápaság. Irta: Keményfy K. Dániel. 2. A modern jogállam jellemzése. Irta: Jedlicska Pál. 3. Memoria. Irta: Dr. Sándorffy Nándor. 4. Megérték Csarnoka. Schouwaloff Gergely gróf (folyt.) 5. Protestáns Szemle. Szász a börsziáner. — »Braun és a Csorda Pásztorok.« — Nagykanizsai iskolaszék. — Pásztorok nyáj nélkül. — A prot. Tibád megnyilatkozása. Tóvári. 6. Irodalom. Böhnert M.: Assisi sz. Ferencz élete. Ism. Tóvári. — Dr. Bruch J.: Megrontott élet. Ism. Onokrotalusz. — Herczeg F.: Szabolcs házassága. Ism. Tóvári. — Dus L.: »Árpád« hősköltemény. Ism. T. Pelikán Kr. — Könyvespolcz. 7. Vegyesek. 8. Saverny Róbert vagy a keresztes hadak keleten. Egy iv kath. regény. Második iv. — A Katholikus Hitvédelmi Folyóirat. Előfizetési ára 4 frt. Megrendelhető Pozsony, ferencziéknél.

— **A Magyar Gazdák Szemléje** legutóbbi (júniusi) számában közli az agráriusok választási programját. A folyóirat második cikkében egy tekintélyes magyar államférfi a bimetalizmust méltatja politikai szempontból, reámutatva a bajokra, melyeket az arany, mint egyedüli értékmérő, Európának okoz. Majd Löcherer Andor folytatja tanulmányát a gazdasági válságról és a buza árhanyságról, annak okairól, eredményeiről és orvossszeiről. Ismeretű cikkek találunk még a füzetben a szövetségi gabonarakárakról s azok előnyeiről, Gaál Jenő miniszteri tanácsos Társadalmi béke című szociálpolitikai tanulmányáról s egy angol agrárregényről. Végül Rubinek Gyula, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület ügyvezető titkárja, a cukor-prémiumok emelésének kérdését tárgyalja. A folyóiratot a Magyar Gazdaszövetség tagjai, akik évi 6 forint tagsági díjat fizetnek, ingyen kapják.

— **Katholikus elemi és polgári olvasókönyvek.** Schultz Imre pécsi képezdei r. tanár, a kath. elemi és polgári leányiskolák számára olvasókönyveket írt. Előttünk fekszenek e könyvek s így el kell ismernünk, hogy valóban vívmány a Schultz-féle jól rendezett, szép képekkel díszített olvasókönyv, s szerkesztőjük igazán magyar és igazán katolikus kézikönyveket igyekszik kiadni, kellő tekintettel a keresztény nevelés feladatára. Bárki e könyvet megnézi, nem hisszük, hogy akadna köztük olyan, ki ezen művekben gáncsot találna, mert paedagogiai szempontból is páratlan munkák ezek. Az elemi és polgári leányiskolák vezetőinek különös figyelmébe ajánljuk a méhszorgalmu és jeles paedagogus Schultz Imre tanár olvasó könyveit.

— **A német katolikusok.** Rendkívül érdekes és tanulságos az a munka, melylyel Hérics Márton és Rudnay Alajos megajándékozták irodalmunkat, Franciaából lefordították Kannengieser A.-nak a »Német katolikusok« című, minden művelt nyelvre átültetett jeles művét. A német katolikusok küzdelme, munkásságuk eredménye, ernyedetlen politikai akciójuk bámulatra ragadta a világot, s örökös példát nyújtott a külföldi nemzetek tevékeny-

ségének. Hogy mire képes a hithűség, a tántoríthatatlan akaraterő, az önérték, azt a német katolikusok mutatták meg. Miként kell öntudatos hazafias keresztyén polgárokká nevelni népünket, és miként kell nyomasztó közgazdasági állapotok folytán anyagilag függetlenné tennünk, erről tanít ki bennünket Kannengieser érdekesítő könyve. Szól Windhorstól, a német katolikusok nem rég elhunyt Zichy Nándorról, a socialismus, sajtó, klerus, iparosok, gyári munkások társadalmi működéséről. Melegen ajánljuk. Megrendelhető Aszáron. (Komárom-megye) Hérics Mártonnál. Ára 2 frt.

Igazságszolgáltatás.

Felmentett kereskedő. Révész Samu volt nagyváradi lakos, család bukás vétségével volt vádolva. Azonban be lett igazolva, hogy Révész a törvényeknek megfelelően járt el, csak saját szerencsétlensége vitte a csődbe, a család bukás vádját alól felmentette.

Tolvaj legények. Pap Mikula és társa, oláh legények, elloptak 150-ról szumánnak való szövetet, egy kereskedő szekérével s e miatt a törvényszék őket 2 havi fogházra ítélte.

Hatóság elleni erőszak. Bényi János kocsis szerette Kovácsik Juliát s már egymáséi is lettek volna, azonban esküvőjük előtt Bényi elcsábította szeretőjét. A bűnös jeleneteknek véletlenül szemtanúja lett a Schlauch-téren posztoló rendőr, Gyöngyösi titkos kéjelgőnek gondolta a lányt s a rendőrséghez akarta vinni. Azonban Bényi megakadályozta s a rendőrt egy kövel fejbe vágta. Bényi hatóság elleni erőszak vétségével volt vádolva, de a törvényszék vétséget nem látott hatóság elleni erőszak és súlyos testi sértés büntetéseért 4 havi fogházra ítélte.

SZINHÁZ.

Arany ember.

Ismét láttuk senki szigetének idyllikus képét. Jókai Mór romantikus szép drámáját, az »Arany ember« hallgattuk végig tegnap.

Jókai Mór Arany embere már husz év óta műsor darabja minden magyar színháznak, de Bécsben s több német színpadon adják még ma is s koszorú költőnk saját maga is szeretettel emeli ki gyönyörű alakjait közül Timár Mihályt, Noémijét. Most a napokban »Utóhangok az arany emberhez« című tárczájában emlékezik meg az ő »legkedvesebb« regénye, illetve szindarabjáról; elmondja, hogy alakjai valóban éltek, a regény alapeszméje egy balatoni utazása alkalmával fogalmazott meg nála; egy szép nyári éjen a hajó fedélzetén mesélte el egyik rokona, a katonatiszt és a szép özvegy szerelmét, a többi alakokat az ő ragyogó képzelete alkotta meg, tette élőkké, igazakká.

A csekélyszámu közönség élvezettel hallgatta végig az előadást. A főbb szereplők többek között jeles alakítást produkáltak, ezek közül E. Kovács Gyula (Timót) régi ismert jó alakításának egyikét mutatta be, hanem úgy tudjuk az utolsó képben ál szakáll és öltözetben kellett volna megjelennie. György Ilona a legszebb Timeo volt, minőt csak képzelhetünk, remek megjelenéséhez hozzájárult distingált, nemesen átértett játéka. Fekete Rózsika (noemi) bájos egyéniségének legjobban megfelelt ezen szerepkör, azt hisszük ez legjobb szerepeinek egyike, nagyon kedvesen mozgott s érzéssel játszott. Különös dicséretet érdemel még Cserny Berta (Atholin), ki démoni szerepét igen hatásosan juttatta érvényre. Vendrey (Brazovics) nem tudta a szerepét és a suttogás épen nem állt jól neki. Janovics (Krisztyán Tódor) nagyon homályosan mutatta be Krisztyán kitűnő alakját, — a szalon szerepekben inkább otthonos ő, hol kiváló alakításokat szokott produkálni. Laczko Aranka (Therézia), Rózsahegy, Bartos, Kantay valamennyien dicséretet érdemelnek. P. J.

Hírek a színházról. Ma Zeller dallamos operettjét a »Madaraszt« adják a czimszerepben Pintér Imrével. A széphangu vendégművészek ez egyik legkedvesebb szerepe. Az operette

két fő női szerepét S. Áldor Juliska és Lányi Edit éneklék. Az udvarmestert és két professort Vendrei Rózsahegy és Leővey játszá. Pintér Imre vasárnap mint népszínmű író fog bemutatkozni a váradi közönségnek. Szellő Indit című népszínműve mely az elmúlt évben a kolozsvári nemzeti színházban és a budai színházban nagy sikert aratott fog színrekerülni. A darab czimszerepe Cserny Berta kezében van; mellette Áldor Juliskának Vendreinek Rózsahegynek Bartosnak és a vendégművész szerzőnek van kiváló szerepük. Vasárnap délután az Árendás zsidót adják a két főszerepben Turchányi Olga és Vendreivel.

REGÉNY-CSARNOK.

Tom és én.

Írta: I. van Woude.

57

A férfiak legnemesebbjait nem vonzza az érzékek elámitása: ezek tisztá női lelket kívánnak... és én — nagyon is jól tudom — nem tartozom azok közé az asszonyok kike Tom tisztel.

En e nevetgélő, önhitt nők közé tartozom azokhoz a vidám pillangókhoz Adél környezetéből, akik az érzéki élvek lángja körül röpkednek és itt-ott megégetik a szárnyaikat.

En is csak azért maradtam érintetlenül, mert Tom emléke a szívemben kioltatlanul él. Az ő hatalmas befolyását mi sem volt képes onnan kitörölni, még akkor sem, midőn szerelmem szunyadozott. Ah! úgy végzém be önvallomásomat — ha ő mindent tudna, amit ott gondoltam és tettem, bizonyára enyhébb volna az ítélete...

A reggelinél Tom egy szót sem szól arról, ami történt. Mennyi vidám emléke a rejtekben tett jótéteményeknek nyugszik nemes lelke mélyén anélkül, hogy ő azzal hivatkoznék.

Ma is azon a hangon beszél mint tegnap — én pedig nagyon rövid, majdnem barátságtalan feleleteket adok.

En vagy szerelmem vagy gyűlöletet akarok. — A kávé idejére visszajövök mondja Tom végül, anélkül, hogy legkevésbé mutatta volna, mintha duresz viselkedésen bosszantná.

Sőt úgy látszik, nem is veszi észre és eltávozik anélkül, hogy megmondaná, hová megy.

Mi közöm nekem hozzá? Ezentul ugyanis csak egymás mellett élünk, nem egymással s együtt.

Nincs semmi dolgom s megkívántam, hogy mindent megérezek házuknál, s a faluban. Kimegyek én is. Miért ne?

Kalapot s felöltőt veszek s kimegyek. Legelőbb is Blauche lovamhoz, az volt az egyetlen lény, mely örvendett visszajöttömön. Megint nyert s felém fordítja okos fejét. Átkarolom karesu nyakát s rátámasztom fejemet.

Mily boldogtalannok, mily végzetlenül boldogtalannak érzem magamat! Itt érzem csak igazán, mily elhagyatva állok én e világon. Senki sem szeret e jó s hű állatot kívül, amely nyugodtan fogadja becézésemet és nagy szemeivel oly értelmesen tekint reám.

Nyitva hagytam az istálló ajtaját és halom Jakabot jönni, aki gondosan becsukja az ajtót.

— Az ajtónak zárva kell lennie, nagysága; mondja a cseléd tiszteletteljes köszöntéssel, — mert a kancza nagyon meghűlt. Már beadtam neki főtt lenmagot, de az nem sokat segít. Oly erősen köhög, hogy az ember szíve elszorul rajta.

— Jól van akkor, csak jól zárva tartsa az istállót; szóllok és helyreigazítom a takarót, mely a ló hátát s szügyét fedi.

— Ilyen pompás állat; folytatja Jakab. Nem tetszett hallani tegnap este? ... Tessék elhinni mióta nagysága oda volt, egy hangot, de annyit sem adott magától. Mikor tegnap este hallottam a nyertését, mindjárt tudtam, hogy nagysága visszajött, és úgy is volt.

Még egyszer megsimogatom Blauche fehér nyakát és Jakab gondjaiba ajánlva, kimegyek a kertbe.

A szél fagyasztó: a bokrok ide-oda bólingatnak és mintegy kapaszkodni látszanak valami támasz után a hóból kilátszó kopár ága-

ikkal. Az első hóvirágok, melyek az utóbbi langyos időjárásnál a védő takaró alól kimerők dugni a fejüket, annyira meghajlítja a szél, mintha csak leakarná törni. Minek is virágoznak? Tom úgy se néz feléjük.

Sehol sem látok embert, és még úgy szeretnék valakivel, mindegy akárkivel egy kicsit csevegni.

Rajtakapom magamat, hogy megfordulok és keresem Tom-ot szemeimmel... Eszembe jut ismeretségünk első ideje. De hát minden gondolatom csak övele gondolkozzék? Most is azon töprenkedek, milyen volt a magaviseletem irányában. És ez a tépelődés olyan jól esik, hogy nem is unom meg.

Eh, legrosszabb az, hogy nincs mit tenem. Igazán szeretném, ha megtudnám kedvelni a gondoskodást másokról, akkor megoszthatnám Tom foglalkozását, nem kötelesség érzetből, hanem való érdeklődésből.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

Bánffy Erdélyben.

Budapest, jul. 3. (Saját tud. táv.) Báró Bánffy Dezső miniszterelnök, e hó 5-én reggel 5 óra 40 perczkor érkezik Kolozsvárra, a pályaudvaron Béli főispán, és Albach Géza polgármester fogadják.

Szerb pénzügyek.

Belgrad, jul. 3. (Saját tud. táv.) A szerb kormány az azon rendelete, mely szerint az idegen biztosító intézetektől, 200,000 frt értékű ingatlan vitelét kívánja, csak egy 2 évvel előbb kiadott rendelet módosítása, amikor a 200.000 frt biztosíték letételére szerb állampapírokban kívánta, mely rendelet miatt, akkor 2 magyar intézet fel is hagyott szerbiai üzletével.

Tanügyi kongresszus.

Budapest, jul. 3 (Saját. tud. táv.) Himrich Gusztáv egyetemi tanár hosszabb beszéddel nyitotta meg az egyetemes tanügyi kongresszust. Wlassics, oktatásügyi miniszter és Róth Károly főpolgármester üdvözölte a kongresszust. Berzeviczy tartotta az előadó beszédét, melyben újabb kísérletezések megpendítésével igyekezett magára vonni a figyelmet. Következtek ezután az egyes szakelőadók jelentései, melyek mind az oktatásügy egységét (vagyis államosítást) és nemzeti irányát hangoztatták.

Törökök veszedelme Kréta szigetén.

Athén, jul. 3. (Saját tud. táv.) Kardanos faluban a felkelők körülkerítettek kétezer török katonát és kétezer lakost. — Az önkéntesek egyre özönlenek kréta szigetére, hol két görög hajó hadiszereket is szállított a partra.

Konstantinápoly, jul. 3. (Saját tud. táv.) A török kormány huszezer katonát mozgósított Kréta szigetére; három hadihajó már holnap utnak indul a fölkelés helyére.

Athén, július 3. (Saját tudósítónk távir.) Az »Akropolis« közli Labuser Anglia volt külügyminiszterének egy a görög miniszterelnökkel beszélgetése közt tett nyilatkozatát Krétára vonatkozólag. A nyilatkozat szerint Görögország egykedvű magatartása nem jó benyomást tesz Európára; a krétaiak eleget szenvedtek évszázadokon át. A szultánnak meg kell adni mindent, mit a krétaiak kívánnak, legelsősorban a teljes autonómiát. Ha a szultán erre nem hajlandó, úgy Krétának az anyaországhoz való visszacsatolása mielőbb be fog következni. Tarkodjanak különben a mohamedánok onnan, hol keresztények élnek.

Vaskapu megnyitása.

Budapest, jul. 3. (Saj. tud. táv.) A vaskapu megnyitása f. hó 27-én lesz; király ő felsége fogja megnyitni; az ünnepélyen képviselve lesznek a nagyhatalmak, továbbá ott lesz Szerbia, Románia és Bulgária uralkodója.

A szökött rabok.

Budapest, jul. 3. (Saj. tud. távirata.) Affendakis és társai két napig a fővárosban tartózkodtak anélkül, hogy a rendőrség nyomukba akadt volna. A tegnapi orient-expressz vonattal elutaztak és most Szerbiában vannak. — A pestvidéki törvényszék két fogházőre, akik a rabok szökése miatt fegyelmi vizsgálat alá helyeztek, ma bevallották bűnrészességüket; de az egyik, midőn börtönbe kísérték meg szökött. A rendőrség erősen nyomozza.

KÖZGAZDASÁG.

A mezőgazdák bajai.

A liberális kormány, mely csupán a nagy tőkével törődik, nem gondol a nemzetet fentartó gazdák nyomorával.

Magyarország földmivelő ország. Mezőgazdáink tönkremenése egy az ország tönkrejutásával.

És a törvényhozás, nyugodt lelkiismerettel bajlódik egyéb dolgokkal, mintha csak nem látná a rákfenét, mely hazánk fentartó elemét, előbb lassan, most azonban már rohamosan pusztítja.

Ha egy rövid visszapillantást vetünk a múlt évtizedre, megdöbbenve vesszük észre, hogy Magyarország ingatlanán levő jelzálogteher iszonyatosan növekedett.

A földbirtok terhelve volt:

1883-ban 232 millióval, 1894-ben 444 millióval, növekedés 212 millió.

Egy évre tehát átlag 19½ millió teher-növekedés esik.

A legszomorítóbb az egész dologban az, hogy a Nagy Alföld, a legmagyarabb vidék az, mely legjobban meg van terhelve, úgy hogy az alföldi ingatlanokra közel 100 millió teher esik.

Még nagyobb a teher növekedése a bérházaknál: 1883-ban 64 millió, 1894-ben 170 millió, növekedés 106 millió.

Ennyire meg van terhelve hazánkban az ingatlan birtok.

A törvényhozás behunyt szemmel nézi mindezt. Ha pedig valaki szóba hozza a gazda nyomorát, könnyedén vetik oda: oka a tultermelés. Pedig hogyan lehet a gabna olcsóságának oka a tultermelés! hisz a készletek mindig elfognak. Igen van tultermelés — de csak a papiroson. A börze, a játékbörze az, mi megrontja a gabona árát.

A budapesti börzén olykor egy nap nagyobb kitételek történnek, mint ami az egész országban terem.

Hiteles adatok mutatják, hogy papiroson harmincz-negyvenszer többet adnak el, mint a mennyi tényleg forgalomba jár. A papirosbuza az, mely az igazinak árát elnyomja. Ezt a drágálátos, hagymailatu börzét nem bírja, nem akarja a kormány megrendszabályozni.

Tultermeléssel ütik el a kérdést. Boszankodnak az ágrárius mozgalomra, mely a gazdát fel akarja szabadítani a játékbörzétől, a nagy tőke nyomása alól. Okai még a gazda tönkrejutásának a kartellek. A répa termelő gazda egészen ki van szolgáltatva a cukorgyárak önkényének melyek szövetkezve, a répa árát lenyomják.

Persze ezért a kormány az ő mamelukjai-val prémiumot szavaztat meg részükre. És találkozik miniszter, ki a gazda és kisiparos börtönre dolgozó kartelleket védelmébe veszi.

De reméljük, hogy a pár év óta megindult agrár-mozgalmat a nagy tőke szolgálatában álló kormány nem lesz képes elnyomni.

Reméljük, hogy nem messze van az idő, midőn egészséges vámszerződések és egyéb

orvosszerek gyakorlatba hozatalával, egy más kormány meg fogja menteni hazánk fentartó elemét.

Pecze Szöllős vészmentes. Nagyváradi város kapitányi hivatala biharmegye alispánjának 10968/96 sz. átirata folytán közhírré teszi, hogy Pecze Szöllős község a sertés vész járvány miatt elrendelt zár alól egyideűleg feloldatott. Nagyváradon, 1896. Junius 25. Ifj. Rimler Károly rendőrkapitány.

Gyümölcstermésük. Az idén az egész országban, különösen azonban a keleti vármegyékben lassan fakadt a természet; ezenken a vidékeken, hol a gyümölcskultúra annyira kifejlődött, nagyon is üdvös volt ez a lassu haladás, mert az áprilisi és májusi hűvös, sőt fagyos időjárás, a ritka kivétellel gyönyörűen álló gyümölcsfák termő rügyeit tönkre is tette volna. Így is például a kajszinbarack, mandula és dió szenvedett. Az ország más vidéken is megviselte az erős fagy a korai gyümölcsöket, főképp a kajszint és mandulát, de a többi gyümölcsfajokban vagy igen kevés kárt okozott, vagy egyáltalában nem is volt azokra káros befolyással. Ha a cserebogarak milliárdjai el nem lepték volna az ország keleti vidékeit, valamint az alföld több vármegyéjét s az időjárás továbbra is kedvező maradna, úgy az idén évek óta nem tapasztalt nagy gyümölcstermésünk lenne. Az igaz ugyan, hogy a cserebogarak irtásában mindenütt ott, a hol fellépett, versenyeztek a gazdák s hektoliterszámba egymásután semmisítették is az összedett cserebogarakat, de azért még sem valószínű, hogy sikerülni fog valamely vidéken teljesen kiirtani eme kártékony és veszedelmes rovarokat. Mindezenre azonban már magában az a tény, hogy a cserebogarak irtására végre ráadták magukat a gazdák, nagyon örvendetes és ha az idén nem is lesz miattuk mindenféle kitűnő vagy legalább is jó közepszerű gyümölcstermés, azért mégis reményünk van arra nézve, hogy jövőre már a közeljövőben a cserebogár kalamitással sem kell annyira küzdeni. Ez idő szerint a késői gyümölcsfélék, de a korai meg, cseresznye, szilva, alma, körte és szamóca-félék is általában véve jól állanak s határozottan sem éri elemi csapás, a gyümölcsök jó termést fognak adni.

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1896. július 3.

Magyar aranyjárdék 4%	121.50
Magyar koronajárdék	99.20
Magyar vasúti kölcsön aranyban 4½%	124.—
Magyar vasúti kölcsön ezüstben 2½%	101.—
Magyar keleti vasúti államkölcsön 1876-ból	121.75
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	97.50
Italmérségi jog megváltási kötvény	100.—
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	97.50
Magyar nyerevény sorsjegy-kölcsön	150.—
Tiszszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	139.—
Osztrák járdék papírban	101.25
Osztrák járdék ezüstben	101.25
Osztrák járdék aranyban	122.50
Osztrák korona járdék	101.—
1860. osztrák államsorsjegyek	145.—
Osztrák magyar bank-észvény	960.—
Magyar hitelbank részvény	377.50
Osztrák hitelintézet részvény	350.20
Osztrák-magyar államvasúti részvény	358.—
20 frankos arany (Napoleonkor)	9.50
Német birodalmi márka	58.75
London vista	119.25
Páris vista	47.65
20 márkás arany	11.75

NAGYVÁRADAI SZINKÖR.

Szombaton, 1896. július 4-én,

a kolozsvári országos nemzeti színház személyzetével

M A D A R Á S Z.

Operette 3 felvonásban.

Kezdeté fél 8, vége 10 óra után.

Holnap, vasárnap, 1896. július hó 5-én

két előadás.

Délután 4 órakor félhétárakkal:

Á R E N D Á S Z S I D Ó,

Népszínmű 3 felvonásban.

Kezdeté 4 órakor, vége 6-kor.

Este fél 8 órakor rendes helyárrakkal:

S Z E L L Ő J U D I T.

Népszínmű 3 felvonásban.

Felelős szerkesztő: **CSIPPÉK FERENCZ.**

Törleszt. kölcsön földbirtokokra.

Kölcsön a valódi becsérték ¾ részéig 20—50 év közti időre **kézpénzben**. Birtokos felmondhat bármikor, pénzintézet nem mondhat fel. **Csekély** kamattal tőke is törlesztetik. Lebonyolítás **legrövidebb idő** alatt.

— Convertálás bélyeg- és illetékmentes. —

Semmi előleges költség.

Minden felvilágosítás díjtalan. Beküldendő csakis: telekkönyvi kivonat és kataszteri birtokiv másolat.

Ingatlan- és Jelzálog-Forgalmi- Intézet,

Budapest, Váci-körút 39.

Legnagyobb Ingatlan- és Jelzálog-Forgalmi-Intézet a monarchiában, **egyedüli**, mely hatóságok és a legtekintélyesebb földbirtokosoktól okmányszerűleg ajánlva van.

Főtiszt. lelkesz urak figyelmébe!

Szent László-könyvnyomda

részvénytársaság

papir-, irodaszer- és nyomtatvány
raktárában

folyton kaphatók a következő

egyházi nyomtatványok:

Bevételi napló 10 iv	—	—	18 kr.
Kiadási » 10 iv	—	—	18 kr.
Egybekelték anyakönyve (diósgyőri)	10 iv	—	35 kr.
Keresztelték anyakönyve (diósgyőri)	10 iv	—	35 kr.
Meghaltak anyakönyve (diósgyőri)	10 iv	—	35 kr.
A róm. kath. szent hitre megtértek jegyzéke (diósgyőri) 10 iv	—	—	35 kr.
A róm. kath. anyaegyház kebeléből más felekezetekhez eltértek jegyzéke (diósgyőri) 10 iv	—	—	35 kr.
Házasságra egybekelték kivonata 100 db	—	—	65 kr.
Keresztelték kivonata 100 db	—	—	65 kr.
Meghaltak kivonata 100 db	—	—	65 kr.
Jelentés alapítványokról 10 iv	—	—	30 kr.
Gyontató-czédula 500 drb	—	1 frt	25 kr.
Eljegyzési értesítő 10 darab	—	—	20 kr.
Családi értesítő 10 drb	—	—	25 kr.
Evi jelentés iskolákról 5 példány	—	—	50 kr.
Születési és keresztelési jegy 50 db	—	—	25 kr.
Esketési jegy 50 darab	—	—	25 kr.
Esperes látogatási jkv 5 példány	—	—	50 kr.
Iktató könyvi 10 iv	—	—	25 kr.
Templomi leltár 10 iv	—	—	25 kr.
Catalogus liberorum 10 iv	—	—	25 kr.
Keresztelési Emlék 100 darab	—	—	60 kr.
Bérmáltak jegyzéke 10 iv	—	—	35 kr.
Fehér kiv. finom hivatalos levélpapír 34/42 cmt. czimirattal 100 iv 1 frt 50 kr.	—	—	—

Hivatalos levélboríték 12/80 cmt. barn vagy szürke 200 drb czimnyomással 1 frt 50 kr.
100 névjegy — — — 1 forint.